

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرحله‌ی آماده‌سازی فایل			
تکمیل مآخذ و ویرایش نهایی	ویرایش دوم	ذکر مآخذ	تصحیح و ویرایش اولیه

شاخصه‌های پیروان راستین پیامبر اکرم ﷺ در قرآن

در آیات شریفه‌ای که برادرمان تلاوت کردند، قرآن کریم سیمای پیروان حقیقی پیامبر اسلام ﷺ را در تورات و انجیل ترسیم کرده است؛ قصد ندارم این بحث را باز کنم؛ در گذشته اشاره کرده‌ام؛ ولی به اجمال عرض می‌کنم که توجه‌ها را مجدداً به این حقایق قرآنی جلب کنم. فرمود: «مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ»^۱ پیغمبر اکرم ﷺ رسول خداست؛ فرستاده‌ی الهی است. راجع به خود واژه‌ی رسول بحثی دارم که بماند. ان شاء الله اگر عید غدیری بود یا مناسبتی آن وقت می‌گویم که رسول به معنی مُرْسِل است نه به معنی مُرْسَل. رسول به معنی فرستاده شده نیست؛ بلکه به معنای فرستنده است. اگر معنی رسول در لغت به معنی فرستنده است وقتی قرآن به پیامبر می‌گوید: «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ»^۲ یعنی ای کسی که می‌فرستی؛ چه کسی را می‌فرستی؟ خلق را. کجا می‌فرستی؟ در خانه‌ی امیرالمؤمنین (علیه السلام). این نکته‌ی لطیفی است که باز شدنش نیاز به زمان دارد. شاید کمتر شنیده باشید که واژه‌ی رسول از نظر لغوی به معنی مُرْسِل است نه به معنی مُرْسَل؛ به معنی فرستنده است نه به معنی فرستاده شده.

فرمود: پیغمبر اسلام، رسول خداست. «وَ الَّذِينَ مَعَهُ» و کسانی که با او هستند؛ معیت حقیقت بسیار عمیقی است. همراه بودن و با کسی بودن مراتبی دارد؛ یک مرتبه این است که ظاهراً در کنار او باشد؛

^۱ سوره‌ی فتح، آیه‌ی ۲۹.

^۲ سوره‌ی مائده، آیه‌ی ۶۷.

مثل اصحاب رسول الله ﷺ که در کنار پیامبر و مصاحب رسول الله ﷺ بودند؛ اما این اصحاب چقدر با پیغمبر ﷺ بودند؟ تا کجای راه همراه پیامبر ﷺ بودند؟ این قابل تأمل است. همراه بودن مراتبی دارد. یک مرتبه‌اش، مرتبه‌ی ظاهری است؛ اما افرادی سال‌ها در کنار پیامبر ﷺ زندگی کردند؛ اصلاً پیغمبر ﷺ را ندیدند، تجربه نکردند و حقیقت پیامبر ﷺ را لمس نکردند؛ کسانی هم بودند که اصلاً پیامبر ﷺ را صورت ظاهر ندیدند؛ مثل اویس قرنی؛ اما یک لحظه از پیامبر ﷺ جدا نبودند. پس معیت معانی عمیق‌تری هم دارد. کسی که به حقیقت وجودی رسول الله ﷺ نزدیک شود و کم‌کم در او فانی شود، یعنی با او همراه باشد و یک لحظه هم از او جدا نباشد. «وَالَّذِينَ مَعَهُ» کسانی که در همه‌ی ابعاد وجودشان با او هستند، در رفتارهای ظاهری، احساسات، اندیشه‌ها، خلقیات، روحیات، بینش، نگرش، ایمان و یقین خود در مراتب مختلف وجودشان با او هستند. قرآن سه خصوصیت را از تورات برای یاران رسول الله ﷺ نقل کرد. می‌دانید که بشارت ظهور پیغمبر اکرم ﷺ در تورات و انجیل آمده است. قرآن کریم به صراحت فرمود: «الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ»^۳ حالا می‌فرماید: «وَالَّذِينَ مَعَهُ» ویژگی کسانی که با او هستند در تورات این‌گونه ترسیم شده است:

ویژگی اول: «أَشِدَاءُ عَلَى الْكُفَّارِ» در برابر کافران شدید و سازش‌ناپذیر هستند؛ مقاوم و تسلیم‌ناپذیرند؛ ستیزنده و جهادگرند. اولین ویژگی یاران پیغمبر ﷺ و اولین آثار همراه بودن با پیامبر ﷺ این است که انسان با ضد پیغمبر اسلام همراهی و همدلی نداشته باشد؛ سازش، پذیرش، سکوت و مماشات نداشته باشد. لازمه‌ی اثبات نفی است؛ نفی‌یی که بر آن اثبات مقدم نیز هست. جمله‌ی «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» که پیغمبر اکرم ﷺ فرمودند: «قُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تَفْلِحُوا»^۴ قائل شوید به این حقیقت که جز الله هیچ معبود و الهی وجود ندارد؛ قُولُوا به معنی قائل شدن است نه اینکه فقط به

^۳. سوره‌ی اعراف، آیه‌ی ۱۵۷.

^۴. مجلسی، بحار، ج ۱۸، ص ۲۰۲.

زبان قُولُوا بگویند؛ با همه‌ی وجودتان قائل به این حقیقت باشید که لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. لا اله مقدم بر الله است. اینجا هم در آیه‌ی شریفه موضع‌گیری در برابر مخالفان پیامبر اکرم ﷺ و دشمنان و منکران رسول الله ﷺ مقدم بر دوستی با یاران پیغمبر ﷺ آمده است؛ فرموده است: «وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ» اولین ویژگی کسانی که با رسول الله ﷺ هستند این است که با کافران دشمن هستند و با آنان می‌ستیزند. در برابر کافران سکوت، تسلیم و بی‌تفاوتی پیشه نمی‌کنند؛ مستحکم و مقاوم در برابر آنها می‌ایستند. این اولین ویژگی، اگر بخواهیم خودمان را محک بزنیم که جزء «وَالَّذِينَ مَعَهُ» هستیم یا نه این ویژگی‌ها را در خودمان جستجو کنیم.

ویژگی دوم: «رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ» کسانی که با رسول الله ﷺ هستند در جمع خود، قلب‌هایشان کانون مهر، محبت، عطف و دوستی نسبت به یکدیگر است. نسبت به همدیگر رحمت، عطف و مهربانی دارند؛ قلب‌هایشان کانون عشق ورزیدن به یکدیگر است. این هم ویژگی دوم کسانی است که مَعَ رَسُولِ اللَّهِ هستند؛ یعنی در این مبعث پذیرای این مبعث و مؤمن به این مبعث شدند.

ویژگی سوم: فرمود: «تَرَاهُمْ زَكَّاءً سَجْدًا يَتَّبِعُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ» بسیار آنها را می‌بینی در حال رکوع و سجود؛ «زَكَّاءً سَجْدًا» یعنی بسیار رکوع کننده و بسیار سجده کننده هستند «تَرَاهُمْ زَكَّاءً سَجْدًا» در رکوع و سجود و عبادت‌هایشان چه چیزی طلب می‌کنند؟ «يَتَّبِعُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا» از رهگذر این عبادت‌ها، رکوع و سجودها، فضیلت و شایستگی‌ها و نیل به رضوان الهی را از خدا می‌طلبند؛ اینکه به گونه‌ای شوند که مورد رضایت خدا باشند و رضایت خدا را جلب کنند. با رفتارشان، با گفتارشان و حالاتشان به مرضات الله برسند؛ مایه‌ی خرسندی و خشنودی خدای متعال شوند. هدفشان از عبادت این است؛ نه دنیا می‌طلبند نه آخرت؛ بلکه رضایت الهی را طالبند. «يَتَّبِعُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ» در چهره‌ی آنها اثر سجده‌ی در پیشگاه الهی مشاهده می‌شود؛ نور بندگی حضرت حق در جبین آنها می‌درخشد. پس سومین ویژگی کسانی که همراه رسول الله ﷺ هستند به بیان این آیه‌ی شریفه معنویت‌گرایی است؛ اهل

عبادت، عرفان، معنویت و سلوک الی الله بودن است. این سه خصوصیت که در تورات آمده است؛ فرمود: «ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ» مثال و خصوصیات یاران پیامبر خاتم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در تورات این سه ویژگی است.

بعد فرمود: «وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ» اما خصوصیات اینها در انجیل چگونه آمده است؟ «كَزْرَعٍ أَخْرَجَ شَطَاةً فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ» مثال آنها در انجیل مثل نهال نورسته‌ای است «كَزْرَعٍ أَخْرَجَ شَطَاةً» سر از زیر خاک بیرون می‌آورد؛ «فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ» اما در زمان بسیار کوتاهی این نهال نو رویده تبدیل به درخت سستبر و مستحکمی می‌شود که بی‌نیاز به تکیه‌گاه با استقامت و استحکام روی پای خودش می‌ایستد به گونه‌ای که «يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ» همان کسی که نهال را کاشته از رشد حیرت‌انگیز و سریع این نهال به حیرت، عجب و شگفتی می‌افتد. «يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ» استواری، استحکام، بالندگی و اقتداری که پیدا می‌کند سبب می‌شود که غیظ و خشم کافران برانگیخته شود از اینکه در یک چشم به هم زدن چه رشد حیرت‌انگیزی پیدا کرد و بی‌نیاز به اتکا به شرق و غرب (به هیچ چیزی) این‌گونه استوار بر پای خودش ایستاده است. این هم خصوصیت امت پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در انجیل.

بعد فرمود: «وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا» خصوصیات همراهان پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ را شنیدید، خدا به آن گروه از یاران پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ که ایمان دارند و عمل صالح انجام می‌دهند وعده‌ی مغفرت و اجر عظیم الهی را در آخرت داده است. پس ثمره‌ی اخروی همراه پیامبر بودن را هم این قسمت آیه بیان کرده است؛ در بُعد دنیوی خصوصیات رفتاری‌شان همان سه ویژگی بود که در تورات نقل شد: «أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ، رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ، تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ» و ثمره‌ی این‌گونه رفتار کردن؛ بالندگی و به اقتدار رسیدن امت اسلامی و بی‌نیاز به اتکا به احدی بر پای خویشتن ایستادن و قدرت پیدا کردن بود که در انجیل بیان کرد: «كَزْرَعٍ أَخْرَجَ شَطَاةً فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ» اما ثمره‌ی

اخروی همراه رسول الله بودن چیست؟ «وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا» خداوند به آن گروه از مؤمنان که عمل صالح انجام دهند، از پیروان رسول الله ﷺ که ایمان می‌آورند و عمل صالح انجام می‌دهند وعده‌ی «مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا» می‌دهد. وعده‌ی مغفرت، بخشیده شدن خطاها، اشتباهات، نقص‌ها و ریشه کن شدن علل و عوامل گناه در وجودشان را می‌دهد. بین توأب و رحیم بودن خدا با غفاریت خدا فرق است. غفاریت خدا تنها این نیست که آثار گناه را از بین ببرد؛ بلکه ریشه‌ی مولد گناه را از وجود عبد می‌کند. خدا اوّل وعده‌ی مغفرت داد؛ دوم «أَجْرًا عَظِيمًا» پاداش عظیمی که خدای متعال به آنها عنایت می‌کند؛ این اجر عظیم چیست؟ خدا می‌داند! چیزی که خداوند به آن عظیم می‌گوید، خیلی عظیم است! خداوند به هر چیزی عظیم نمی‌گوید. این اجر عظیم، این پاداش عظیم، رسیدن به مرتبه‌ی قرب الی‌الله، رسیدن به لقاء خدا و رسیدن به جوار قرب الهی است. رسیدن به مرتبه‌ای است که: «فِي مَقْعَدٍ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْتَدِرٍ»^۵.

امیدواریم خدای متعال با همین آیه‌ی شریفه‌ای که عرض کردیم ما را واقعاً به حقیقت مبعث و به همراه بودن با رسول الله موفق کند؛ به گونه‌ای که این خصوصیات در رفتار و حالات ما متبلور شود.

آیه‌ی بعد هم که تلاوت کردند نخستین آیاتی است که بنا به قول مشهور بر پیامبر اکرم ﷺ در غار حرا نازل شده است و نکته‌ی لطیفی در آغاز این آیات وجود دارد: «اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ»^۶ فرمود باسم ربّ بخوان. به هر امری حتّی به خود قرآن هم با دو وجه می‌شود پرداخت؛ یکی وجهی نفسانی و دیگری وجهی ربّانی. می‌شود حتّی قرآن را خدای ناکرده با وجهی نفسانی و شیطانی خواند، حفظ کرد، با صدای زیبا تلاوت کرد، عالم به علوم قرآنی شد و مفسّر قرآن شد. یعنی به‌خاطر منیّت، دنیاطلبی، کسب شهرت و موقعیّت اجتماعی، به‌خاطر اینکه سری بین سرها در بیاوریم، دیگران برای ما احترامی قائل شوند، ثروتی بیندوزیم و کاسبی کنیم از راه این اظهار فضل‌ها و... به قرآن بپردازیم. اما قرآن

^۵. سوره‌ی قمر، آیه‌ی ۵۵.

^۶. سوره‌ی علق، آیه‌ی ۱.

فرمود: «**اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ**» با اسم ربّ با وجهه‌ی ربّانی به سمت قرآن برو. «**اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ**» ربّی که تو را خلق کرد؛ پرورش دهنده‌ی تو که خالق تو هم هست؛ «**خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ**» انسان را از یک خون بسته شده یا از تعلق، عشق، محبت و علاقه خلق کرد. «**خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ**»^۷ انسان را از علق آفرید، انسان را از دل دادن و تعلق پیدا کردن آفرید، انسانیت انسان با عشق ورزیدن خلق می‌شود. «**اقْرَأْ وَ رَبُّكَ الْأَكْرَمُ**»^۸ بخوان وَ رَبُّكَ الْأَكْرَمُ؛ پروردگار تو کریم‌تر از آن چیزی است که بشود تصوّر کرد؛ «**اقْرَأْ وَ رَبُّكَ الْأَكْرَمُ؛ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ**»^۹ کسی که با قلم تعلیم داد. «**عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ**»^{۱۰} به انسان آموخت چیزی را که نمی‌دانست؛ حقیقت قلم چیست؟ صورت ظاهر قلم همین قلمی است که در دست بشر است و می‌نویسد و ابزار انتقال دانش به صورت مکتوب به دیگران است. ابزار فراگیری علم است. این صورت اولیه و ظاهری قلم است؛ اما حقیقت قلم چیست؟ زمان طولانی می‌خواهد که به بحث در آن مورد بپردازیم؛ به هر حال قلمی که: «**ن وَالْقَلَمِ وَ مَا يَسْطُرُونَ**»^{۱۱} خدای متعال به ن قسم خورد و به قلم و آنچه قلم‌ها می‌نویسند. این قلم واقعاً همین قلم‌هایی است که در دست ماست؟ یا نه، حقیقت بلندتری دارد؟ بحث‌های مفصّلی است که وارد آن نمی‌شویم؛ ولی به صورت ظاهر هم نکته‌ی بسیار زیبایی دارد که خدای متعال این دین را که آخرین دین الهی است و برای بشر رشد یافته و فرهیخته‌ی آخرالزمان می‌فرستد؛ دینی است که با خواندن، نوشتن، تعلیم دادن و تعلّم سخن آن آغاز می‌شود؛ این خودش یک نکته‌ی عبرت‌انگیزی است که این دین مکتب، دانایی، آگاهی، علم، معرفت و دانش است؛ اما حقیقت‌های عمیق‌تری که در اینها وجود دارد نیاز به بحث‌های مفصّلت‌تری دارد. به هر

^۷. سوره‌ی علق، آیه‌ی ۲.

^۸. سوره‌ی علق، آیه‌ی ۳.

^۹. سوره‌ی علق، آیه‌های ۳ و ۴.

^{۱۰}. سوره‌ی علق، آیه‌ی ۵.

^{۱۱}. سوره‌ی قلم، آیه‌ی ۱.

حال امیدواریم ما هم با ره‌آورد مبعث، که قرآن کریم، این آخرین کتاب آسمانی است؛ این مآدبه الله، این سفره‌ی گسترده‌ی الهی که انواع و اقسام غذاهای بزرگ معنوی و معرفتی و فکری و اخلاقی و رفتاری و فردی و اجتماعی در این سفره نهاده شده است؛ قرآن کریم بنا به روایات مآدبه الله است؛ ان‌شاءالله ما در روی‌آوری به این سفره‌ی گسترده شده در مبعث رسول الله ﷺ با اسم رب به سمت این سفره حرکت کنیم. با اسم ربّ به سمت قرآن و حقایق قرآنی پیش برویم و بهره بگیریم که اگر این‌گونه رفتیم آن وقت قرآن بهترین مکتب تربیتی انسان خواهد بود، فرمود: «**اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ**» اینجا اشاره به ربوبیت حضرت حق کرده است؛ نگفته «**اقْرَأْ بِاسْمِ خَالِقِكَ**»؛ نگفت «**اقْرَأْ بِاسْمِ رَازِقِكَ**»؛ نگفت «**اقْرَأْ بِاسْمِ اللَّهِ**»؛ نه «**باسم الرحمن**»؛ نه «**باسم الرحيم**»؛ گفت: «**اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ**» در این ربّک هم خیلی لطافت‌ها وجود دارد.

امیدواریم خدای متعال به ما عنایت کند از مکتب تربیتی قرآن با روی آوردن به وجهه‌ی ربّانی به سمت این مکتب، بهره‌های وافری به دست آوریم و از همان کسانی بشویم که قرآن کریم فرمود: «**وَ الَّذِينَ مَعَهُ**» کسانی که با رسول الله ﷺ هستند؛ با حقیقت رسول الله ﷺ همراه شدند و در حقیقت پیامبر ﷺ ذوب شدند و از او جدایی پذیر نیستند.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ